

รายงานฉบับที่ หนึ่ง ของคณะอนุกรรมการกำกับ สนับสนุน และเชื่อมโยงกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

คณะอนุกรรมการกำกับ สนับสนุน และเชื่อมโยงกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ได้มีการจัดประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ประเด็น พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๗ โดยมี นายแพทย์สมชาย พิศะปกรณ์ เป็นประธาน มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ๒๘๐ คน มีผู้ให้ความเห็น จำนวน ๓๔ คน ในที่สุดที่ประชุมมีมติเห็นควรเสนอต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๗ ให้รับรองมติประกอบระเบียบวาระเพื่อพิจารณาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

๒.๒ พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ Transforming Workforce for Healthy Society

มี มติ ๑ ฉบับ ตามที่ปรับแก้

โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

คณะทำงานพัฒนาประเด็นบุคลากรสุขภาพแนวใหม่สู่เศรษฐกิจและสุขภาพไทยยั่งยืน โดยมีศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช เป็นประธาน ได้จัดกระบวนการรับฟังความเห็น พัฒนาเอกสาร ทั้งในระดับพื้นที่และ ส่วนกลางมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

กระบวนการในระดับพื้นที่

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๖๗ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อการพัฒนากรอบนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมจังหวัด สงขลา โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีจากหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องหลัก ทางออนไลน์ และทางออนไซต์ประมาณ ๔๐ คน

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗ ประชุมรับฟังความเห็นเพื่อการพัฒนากรอบนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ประเด็น “พลิกโฉมกำลังคนสุขภาพเพื่อสังคมสุขภาวะจังหวัดสงขลา” โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีจากหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องหลัก ทางออนไลน์ และทางออนไซต์ประมาณ ๗๐ คน

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗ จัดประชุมสมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลา ประเด็น “พลิกโฉมพลังพลเมืองสงขลา เพื่อสังคมสุขภาวะที่ยั่งยืน” โดยมีหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายเข้าร่วม ประมาณ ๑๐๐ คน

กระบวนการส่วนกลาง

วันที่ ๑๓ มีนาคม และ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดทิศทางขอบเขตของประเด็น โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีจากหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายหลักเข้าร่วมรวมประมาณ ๗๔ คน

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๗ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ประเด็น “พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ” โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีจากหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางออนไลน์ และทางออนไซต์ประมาณ ๒๖๐ คน โดยมีผู้ให้ความเห็นในวันประชุม จำนวน ๒๓ ความเห็น และผ่าน Google Form จำนวน ๑๓ เครือข่าย

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๗ คณะอนุกรรมการกำกับ สนับสนุน และเชื่อมโยงกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ได้จัดประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ประเด็น “พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ” โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีจากหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทางออนไลน์ และทางออนไซต์ ประมาณ ๒๘๐ คน มีผู้ให้ความเห็นจำนวน ๓๔ คน

ระเบียบวาระที่ ๒.๒

"พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ" Transforming Workforce for Healthy Society

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่สิบเจ็ด ได้มีการพิจารณารายงาน เรื่อง “พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ”^๑

ทราบว่า ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ให้คำนิยาม “กำลังคนเพื่อสุขภาพ” ว่าหมายถึงความถึง บุคลากรทางการแพทย์หรือสาธารณสุขที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการสุขภาพที่มีกฎหมายระเบียบ ข้อกำหนดรองรับ โดยครอบคลุมไปถึงบุคคลและกลุ่มบุคคลอื่นที่สามารถมีส่วนร่วมในด้านสาธารณสุข

รับทราบว่า ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพไทย ให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในทุกกลุ่มวัยและทุกระดับ โดยมีการกำหนดมาตรการสำคัญที่เกี่ยวข้องในพัฒนาและใช้ระบบสุขภาพปฐมภูมิเป็นฐานของหลักประกันสร้างการเข้าถึงบริการที่เป็นธรรม (มาตรการ ๑๖) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการทำงานอาสาสมัคร/จิตอาสาในกำลังคนสุขภาพ (มาตรการ ๒๒) และ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพทุกรูปแบบทั้งของภาครัฐ และเอกชน ให้มีคุณภาพ (มาตรการ ๑๘) รวมถึงการผลิตและพัฒนาากำลังคนสุขภาพให้มีขีดความสามารถ มีการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีจำนวนกำลังคนสุขภาพที่มีการกระจายอย่างทั่วถึง รองรับบริการให้บริการในระดับต่างๆ ได้อย่างครอบคลุม

ตระหนักว่า ในอนาคตการบริการสุขภาพจะไม่ใช้การดำเนินการเฉพาะในสถานบริการสาธารณสุขแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการพลิกโฉมระบบการให้บริการไปสู่ระบบบริการสุขภาพแบบดิจิทัล ที่ผู้รับบริการสุขภาพสมัยใหม่จะมีคุณลักษณะที่เปลี่ยนไป โดยเป็นทั้งผู้รับบริการและผู้ดูแลสุขภาพของตนเอง รวมไปถึงครอบครัวและชุมชน ด้วยการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ตระหนักว่า สังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนและพลวัตสูง คนเผชิญกับความเครียดและความเหงาเพิ่มมากขึ้น อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยเกิดขึ้นพร้อมกับอัตราการเกิดลดลง คนอพยพชาวต่างชาติมาทำงานในแรงงานทักษะสูงยังขาดแคลนเนื่องจากขาดระบบจูงใจและสนับสนุนที่ดี

^๑ เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๑๗ / หลักหนึ่ง กำลังคนด้านสุขภาพแนวใหม่สู่เศรษฐกิจและสุขภาวะที่ยั่งยืน

การผงาดขึ้นของเทคโนโลยีสมัยใหม่และหุ่นยนต์นั้นอาจจะแย่งงานมนุษย์หากไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน สภาพการณ์เหล่านี้ส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพและเศรษฐกิจของประเทศ

ความท้าทายของการพลิกโฉมระบบการผลิตกำลังคนและการให้บริการสุขภาพในปัจจุบันไปสู่ระบบการให้บริการสุขภาพในยุคดิจิทัล จึงขึ้นอยู่กับการผลิตและพัฒนาากำลังคนแนวใหม่ ที่ไม่จำกัดเฉพาะผู้ให้บริการสุขภาพ แต่หมายรวมถึงทุกคนในสังคมที่พร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมสุขภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนา เศรษฐกิจไทยในโลกยุคใหม่ให้มีขีดความสามารถและศักยภาพที่พร้อมจะแข่งขันกับนานาประเทศทั่วโลก

ชื่นชม ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมกันดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ทศวรรษกำลังคน สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ แผนพัฒนากำลังคนสุขภาพแห่งชาติ ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๗๐) มติสมัชชาสุขภาพ มติ ๒.๓ การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิเพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพของประชาชน และมติ ๕.๓ การปฏิรูปการศึกษาวิชาชีพด้านสุขภาพให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพในบริบทสังคมไทย รวมถึงแผนพัฒนากำลังคนสุขภาพแห่งชาติ ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๗๐) และแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูป กำลังคนและภารกิจบริการด้านสาธารณสุขในภาพรวมทั้งระบบระยะ ๑๐ ปี ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ ที่จะสนับสนุนการตอบโจทยความท้าทายระบบสุขภาพ ร่วมสร้างเศรษฐกิจยุคใหม่พร้อมกับสุขภาพที่ยั่งยืน

ห่วงใยว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันและรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งโอกาสทางธุรกิจ และโอกาสของประชาชนในการที่จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ผ่าน การมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ๆ เช่น การให้บริการการแพทย์ทางไกล การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาบริการสุขภาพหรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ แต่หากประชาชนบางส่วนปรับตัวไม่ทันหรือ ขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยี รวมไปถึงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารทั้ง ในเชิงพื้นที่และระดับรายได้ ก็อาจส่งผลเสียให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

ด้วยเหตุนี้กำลังคนสุขภาพแนวใหม่ จึงนับได้ว่าเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในการสร้างสังคมสุขภาพ ด้วยการดูแล สุขภาพแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประชาชนในทุกช่วงวัย รวมไปถึงความแตกต่างในด้านอัตลักษณ์ทางเพศ ความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งประชากรปกติ และกลุ่มประชากรเปราะบาง

จึงได้มีความเห็นชอบต่อการกำหนดกรอบทิศทางนโยบาย (Policy Statement) เพื่อพลิกโฉมกำลังคนเพื่อ สังคมสุขภาพะ ดังนี้

กรอบทิศทางนโยบาย (Policy Statement)

การพลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาพะ ต้องใช้ระบบสุขภาพปฐมภูมิเป็นฐาน มีทีมสุขภาพที่มีคุณภาพ และ จริยธรรม มีการใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์และนวัตกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อเชื่อมโยงสุขภาพะและสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล ให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน สังคมสูงวัย รวมถึง ความท้าทายใหม่โดยการวางแผนและลงทุนอย่างมีกลยุทธ์ ในการสร้างศักยภาพประชาชนให้เกิดความตระหนัก ตื่นรู้ มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพ ในการผลิต พัฒนาศักยภาพ และจัดการกำลังคน ทั้งกำลังคนวิชาชีพและไม่ใช่วิชาชีพ ให้มีเจตคติและพฤติกรรม ที่ หนุนเสริมความเข้มแข็งของระบบสุขภาพปฐมภูมิให้ปรากฏ ตามแนวคิดของปรัชญาการพัฒนาคนโดยการระเบิด จากข้างใน มีศักยภาพที่เพียงพอและเหมาะสมในการเปลี่ยนผ่านบริการสุขภาพยุคดิจิทัล โดยมีระบบการทำงาน และการจ้างงานที่เป็นธรรม มั่นคง มีคุณค่า และได้รับการดูแลให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพะ และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

โดยมีสาระสำคัญประกอบรอบทิศทางนโยบาย ดังนี้

๑. **พัฒนาศักยภาพประชาชนอย่างจริงจัง** สร้างการรับรู้ใหม่ในสังคมเกี่ยวกับคุณค่าและบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในทุกช่วงวัย ให้เกิดความเข้าใจ เกิดความตระหนัก ตื่นรู้ และรอบรู้ด้านสุขภาพ ตลอดจนมีความมั่นใจ และมีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบตัวในเบื้องต้นได้ ลดการพึ่งพาระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงคุณค่าต่อการดูแลสุขภาพตนเองและต่อระบบสุขภาพ ให้มีความสำคัญกับกลุ่มประชากรเปราะบางเพื่อเปลี่ยนเป็นต้นทุนและพลังของสังคม
๒. **ยกระดับการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ** ให้มีความเข้าใจเรื่องสุขภาวะทุกมิติ มีจริยธรรม มีความเป็นมืออาชีพ สามารถใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ นวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำงานเป็นทีม ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อมุ่งสู่ระบบสุขภาพที่เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถตอบโจทย์ระบบสุขภาพปฐมภูมิ สังคมสูงวัย และตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินรวมถึงความท้าทายใหม่ได้ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและบูรณาการการเรียนรู้และการทำงาน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในระหว่างการผลิตกำลังคน
๓. **ส่งเสริมระบบการทำงานและการจ้างงานกำลังคนเพื่อสุขภาพที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ** โดยส่งเสริมลักษณะการทำงานให้กำลังคนด้านสุขภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีระบบการทำงานและรูปแบบการจ้างงานที่หลากหลายในทุกภาคส่วน อย่างเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการจ้างงานผู้สูงอายุและกลุ่มประชากรเปราะบาง มีการทำงานเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาการกระจายตัวของบุคลากรสุขภาพ รวมถึงการจ้างงานกำลังคนนอกภาคการสาธารณสุขที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ
๔. **เชื่อมโยงสุขภาวะและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล** โดยส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะและเพิ่มผลิตภาพประชากร โดยการพัฒนาระบบสุขภาพที่เป็นธรรม และส่งเสริม สนับสนุนระบบการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพ ผลิตภัณฑ์การแพทย์ขั้นสูง สมุนไพร วัคซีน วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ ศูนย์เวลเนส หรือหน่วยให้บริการด้านสุขภาพอย่างครบวงจร

มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

๑. เห็นชอบกรอบทิศทางนโยบาย และสาระสำคัญประกอบรอบทิศทางนโยบายกำลังคนเพื่อสุขภาพแนวใหม่สู่เศรษฐกิจและสุขภาวะที่ยั่งยืน ตามที่เสนอมา
๒. ขอให้เสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการตามกรอบทิศทางนโยบาย โดยเป็นกลไกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนการขับเคลื่อนโดยมีมูลนิธิพัฒนาการศึกษาบุคลากรสุขภาพแห่งชาติ (ศสช.) เป็นเลขานุการกิจ
๓. ขอให้มีการรายงานผลการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพตามแผนที่ทางเดินและติดตามวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ โดยใช้แนวคิดการประเมินเชิงพัฒนา ต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๙